

KAMIL JEZERSKI orcid.org/0000-0001-6935-4710

Instytut Psychologii, Akademia Ignatianum w Krakowie
Institute of Psychology, Jesuit University Ignatianum in Krakow
e-mail: kamil.jezerski@ignatianum.edu.pl

Sprawozdanie z VII Konferencji Psychologii Narracyjnej: „Narracja i Rozwój”, Kazimierz Dolny, 27–29 września 2018 r.

W dniach 27–29 września 2018 r. odbyła się już siódma edycja Konferencji Psychologii Narracyjnej. Tematem przewodnim obrad był rozwój człowieka. Trudu organizacji podjął się Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego, głównie osoby związane z Zakładem Psychologii Wychowania kierowanego przez Elżbietę Dryll. Konferencja zapowiadała się ciekawie, wśród prelegentów znaleźli się czołowi przedstawiciele psychologii narracyjnej w Polsce, tacy jak Anna Cierpka, Piotr Oleś czy Aleksandra Tokarska. Zapowiedziano również dwóch zagranicznych gości: Kate de Medeiros z Miami University i Sonję Ehret z Heidelberg University. Obie badaczki zajmują się starością, pierwsza z nich określa obszar swoich zainteresowań jako „gerontologię narracyjną”, druga obecnie interesuje się dialogiem międzygeneracyjnym. Niestety, okazało się, że prelegentki odwołały przyjazd, przedstawiono jedynie „zaocznie” ich wystąpienia (można żałować, że w takiej sytuacji nie udało się zorganizować kontaktu za pośrednictwem internetu).

Na miejsce obrad wybrano urokliwą sceneryjną Kazimierza Dolnego. Konferencja nie należała do wielkich, brało w niej udział czterdziestu czterech aktywnych uczestników, odbyło się osiem sympozjów, jeden wykład plenarny, jeden panel dyskusyjny, a także dyskusja nad filmem, tym razem nie było sesji plakatowej. Format konferencji miał pewne korzyści, przyjazna atmosfera w ograniczonym gronie sprzyjała twórczej wymianie myśli, można było osobiście dyskutować ze znanymi badaczami, ale też w prowadzonym dyskursie łatwo włączali się mło-

dzi naukowcy lub osoby z dorobkiem z innych dziedzin. Obiecująca dla dalszego rozwoju nie tylko konferencji, ale także psychologii narracyjnej w Polsce była obecność młodych psychologów oraz przedstawicieli różnych dziedzin nauk społecznych i humanistycznych. Wśród słuchaczy znalazła się też znacząca grupka biernych uczestników. Brak sesji równoległych oraz ogólny klimat konferencji sprawił, że sale podczas wystąpień były niemal pełne.

Wykład inauguracyjny wygłosił Piotr Oleś, tematykę wykładu można było potraktować jako ogólne wprowadzenie do obrad, w ramach którego zawarł głównie ugruntowaną już wiedzę z podstaw psychologii narracyjnej i rozumienia życia w autobiografii. Wśród nowych zagadnień prelegent zwrócił uwagę na ciekawą tezę o komplementarności myślenia narracyjnego i paradygmatycznego*, wskazał, że te dwa tryby rozumienia rzeczywistości nie muszą być stawiane w opozycji, gdyż w rzeczywistości współwystępują ze sobą podczas dokonywania autorefleksji; co więcej, istnieją różnice indywidualne w preferencjach do używania określonego trybu. Piotr Oleś przedstawił także zaprojektowaną przez jego zespół metodę do badania narracyjnego myślenia o swoim życiu, która polega na układaniu historii przy użyciu wieloznacznych obrazków. Wzbudziła ona ważną dyskusję dotyczącą wpływu sytuacji badawczej i materiału na wyniki badań.

* Chodzi tutaj o klasyczny podział wprowadzony przez Jerome’a Brunera (1991).

Chyba najciekawiej zapowiadającym się wydarzeniem był panel dyskusyjny pod tytułem „Nowe wyzwania dla psychologii narracyjnej”. Niestety, oprócz gości zagranicznych zabrakło także kolejnego dyskutanta – Marii Straś-Romanowskiej. W tej sytuacji wyraźnie wybił się głos Urszuli Tokarskiej, wprowadzający nowe i ciekawe wątki. Jednym z nich było dokonujące się obecnie odchodzenie od „hegemonii tożsamości narracyjnej”, rozumianej jako spójna historia życia, co wiąże się, przynajmniej po części, z obserwowanymi zmianami społeczno-kulturowymi, a szczególnie z tekstami nowych mediów. Pojawiły się pojęcia warte uwzględnienia w rozważaniach nad współczesnymi autonarracjami, takie jak: nielinearność i niechronologiczność, obrazowość, ludyczne nastawienie odbiorców, ergodyczność, cyberteksty i autofikcja.

W porównaniu z wcześniejszymi edycjami konferencji tym razem znacznie rzadziej podejmowano problem umiejscowienia podejścia narracyjnego i metod jakościowych w psychologii jako nauce, a zamiast tego eksplorowano nowe perspektywy, a nawet krytycznie analizowano dotychczas obowiązujące tezy. Taka zmiana akcentów świadczyć może o ugruntowaniu tożsamości psychologii narracyjnej i gotowości do dalszej ekspansji. Wystąpienie nawiązujące jeszcze do kwestii relacji psychologii narracyjnej z nauką wygłosiła Iwona Koczanowicz-Dehnel. Analizując obecność perspektywy narracyjnej w dziejach psychologii, zwróciła uwagę na językowe źródła fundamentalnego podziału dokonanego przez Williama Diltheya na nauki humanistyczne i przyrodnicze, który utrzymuje się w związku z rozróżnieniem języku angielskim na „science” i „arts”. Być może, gdyby w nauce obowiązywał inny język, psychologia nie musiałaby się tak mocno trzymać metod stricte z nauk przyrodniczych. Przykładowo niemiecki termin „Wissenschaft” obejmuje ogólnie metodyczne dociekania, ale też proces doskonalenia wiedzy, a nie jedynie dochodzenia do obiektywnych faktów. Autorka podsumowała swoje wystąpienie, odwołując się do Briana Schiffa (por. Jezierski, 2019) i twierdząc, że podejście narracyjne wznosi się ponad wymieniony podział, przez co nie można go sprowadzić tylko do metody, ale należy traktować jako perspektywę naukową.

Przyglądając się tematyce wystąpień, można było zauważyć wyraźne pogłębienie rozumienia problemów poruszanych we wcześniejszych latach, ale też poszerzające się zainteresowania różnorodnymi sferami funkcjonowania człowieka. Bogna Bartosz i Magdalena Żurko podjęły ważny temat etyki badań jakościowych. W wystąpieniu i w późniejszej dyskusji zwrócono uwagę na konieczność dostosowania sposobu badania do potrzeb różnych grup, w tym seniorów; zauważono, że dla osób z tej grupy wiekowej szczególnie ważna jest odpowiedzialność badającego za relację badawczą, wskazano przy tym na ryzyko poczucia bycia wykorzystanym jako obiekt badań w krótkotrwałej relacji badawczej i obawy przed oceną z punktu widzenia stereotypów starości.

W wielu sesjach tematycznych przewijało się współcześnie ważne społecznie zagadnienie starzenia się człowieka. I tak zaprezentowano badanie autorstwa Sonji Ehret nad dialogiem międzygeneracyjnym z udziałem osób starszych i sprzyjającymi mu czynnikami. Z kolei w referacie Kate de Medeiros opisano wyniki warsztatów, w których seniorzy pracowali nad historiami swojego życia. Zaobserwowano w nich wpływ formy opisu doświadczeń (autobiografia, list, wiersz i opowiadanie w trzeciej osobie) oraz rodzaju relacji z odbiorcą na wyrażane treści. Elżbieta Dryll i Paulina Dręzek zaprezentowały fragment badań z pokrewnego tematycznie projektu, w którym analizowano międzypokoleniowy przekaz w formie listowej od dziadków do wnuków, analizy wykazały istnienie związku między sposobem odbioru w zależności od formy i trybu tekstu. Urszula Tokarska, wraz z kierowanym przez nią zespołem, omawiała projekt narracyjnych badań nad mądrością. Tokarska również podzieliła się swoimi doświadczeniami z pracy nad autonarracjami z seniorami w Stanach Zjednoczonych oraz próbami rozwinięcia ich na gruncie polskim.

Temat dyskursu międzypokoleniowego oraz konstrukcji własnej tożsamości w kontekście społeczno-historycznym uwidocznił się też przy okazji dyskusji nad prezentowanym filmem Urszuli Sochackiej *Nie wolno się brzydko bawić*, którego wątkiem przewodnim było poszukiwanie osobistej tożsamości w odkrywaniu wojennej

historii własnej rodziny. Odniesienie do tematyki społeczno-kulturowej obecne było także w wystąpieniach dotyczących aktualnie istotnych problemów, przykładowo Magdalena Budziszewska zaprezentowała wyniki badań nad postrzeganiem biedy przez polską młodzież, a Grażyna Katra i Małgorzata Kowalska przedstawiły analizę narracji tożsamościowej osoby transpłciowej. Perspektywa narracyjna jest już od lat wykorzystywana na świecie do eksplorowania tematyki kulturowej i płci, więc naturalne wydaje się, że coraz częściej pojawia się też w Polsce.

Bardzo wyraźnie zaznaczyły się aplikacyjne możliwości psychologii narracyjnej. Warto zaznaczyć, że w wielu krajach nurt narracyjny ma swoje ugruntowane miejsce w psychoterapii i innych formach pomocy psychologicznej. W prezentowanych wystąpieniach pokazano, w jaki sposób perspektywa narracyjna wyjaśnia różnorodne problemy oraz jakie otwiera możliwości radzenia sobie z nimi. Perspektywa ta odnosiła się do szerokiego spektrum zagadnień: od traumy poprzez depresje, zaburzenia odżywiania aż po zaburzenia osobowości. Co więcej, badano narracje jako środek wyrazu subiektywnych doświadczeń choroby psychicznej i niepełnosprawności oraz sposobu życia z nimi. Między innymi pojawiła się tematyka doświadczeń rodziców dzieci z problemami, przykładowo Anna Cierpka i Katarzyna Zdunik zaprezentowały wyniki analiz opowiadań matek dzieci z rozpoznaniem autyzmu; pokazały one, jakie znaczenie ma diagnoza autyzmu i jej prywatna

definicja dla rozumienia zachowań i potrzeb dziecka. Z kolei wystąpienie Agnieszki Sternak dotknęło współcześnie palącego problemu społecznego, jaki stanowi stosowanie różnych form terapii, które nie mają udokumentowanej efektywności; zaprezentowano w nim wyniki badań w nurcie fenomenologicznym ukazujące znaczenia, jakie nadają rodzice, decydując się na „terapię integracji sensorycznej” ich dzieci.

W trakcie dyskusji konferencyjnych Urszula Tokarska zaproponowała podjęcie się zredagowania leksykonu psychologii narracyjnej, co spotkało się z entuzjastycznym poparciem środowiska. Oczywiście niezwykle pomocne będzie dla naukowców i studentów zebranie i uporządkowanie podstawowych pojęć w tej dziedzinie, ważne jest też, aby tłumaczenia terminów z języka angielskiego zostały ujednolicone. Organizatorzy zapowiedzieli wydanie publikacji pokonferencyjnej, dzięki czemu niebawem będzie można bliżej się przyjrzeć wspomnianym w tej recenzji dociekaniom.

Podsumowując, można stwierdzić, że konferencja pokazała, w jaki sposób kategoria narracji jest użyteczna w opisywaniu i wyjaśnianiu ludzkiego rozwoju w biegu życia. Z wystąpień wyłonił się obraz polskiej psychologii narracyjnej jako perspektywy naukowej z już ugruntowanymi podstawami i wciąż się rozbudowującej. W jej ramach poruszane są problemy wpisujące się w bieżące potrzeby społeczne, uwzględnia się kontekst kulturowy rozwoju, szuka zastosowań w pomocy psychologicznej.

BIBLIOGRAFIA

- Bruner J. (1991), The narrative construction of reality. *Critical Inquiry*, 18(1), 1–21.
- Jezierski K. (2019), *Recenzja książki: Brian Schiff (2017), „A new narrative for psychology” New York (US): Oxford University Press. Psychologia Rozwojowa (w druku).*

Wskazówki dla autorów

W czasopiśmie „Psychologia Rozwojowa” drukowane są wyłącznie artykuły oryginalne.

Wstępnym warunkiem publikacji artykułu jest odniesienie do problematyki rozwojowej, które może mieć dwójaki charakter. Po pierwsze, prezentowany artykuł może wprost przedstawiać badania lub teorie odnoszące się do zmian rozwojowych. Po drugie, w wypadku braku bezpośrednich odniesień do problematyki rozwojowej należy zaznaczyć, jakie implikacje dla wiedzy o rozwoju człowieka mają prezentowane badania lub teorie.

Artykuły należy nadsyłać w formie plików w formacie Microsoft Word lub rtf o objętości nieprzekraczającej 36 000 znaków i spacji. Tabele i ilustracje należy przysyłać w oddzielnych plikach zgodnych z podanymi wyżej formatami.

Tekst powinien być przygotowany w sposób standardowy: podwójna interlinia, czcionka wielkości 12 pkt., około 1800 znaków na stronie.

W artykułach o charakterze sprawozdań z badań empirycznych należy przyjąć standardowy układ treści: wprowadzenie, problem (pytania badawcze lub hipotezy), metoda (grupa badana, techniki, procedura), wyniki, dyskusja. Należy wyraźnie zaznaczyć strukturę tekstu poprzez wprowadzenie wymienionych powyżej podtytułów oraz wcięć w tekście. Przypisy i bibliografię zamieszczamy na oddzielnych stronach na końcu tekstu, a materiał ilustracyjny (rysunki z podpisami, tabele z tytułami) w oddzielnych plikach. Streszczenie artykułu (w języku polskim i angielskim), w granicach 600–900 znaków, wraz ze słowami kluczowymi, zamieszczamy w oddzielnych plikach.

Należy podać dokładne nazwy stosowanych technik badawczych, a w wypadku technik adaptacyjnych z języka angielskiego także ich oryginalną nazwę.

Należy podać nazwy zastosowanych testów statystycznych i określić poziom istotności oraz wszystkie konieczne parametry (w zależności od zastosowanej techniki); wyniki liczbowe, na przykład poziom istotności, zapisujemy w następujący sposób: .05 (a nie 0.05).

W tekście zaznaczamy odniesienia do literatury, podając nazwisko autora oraz rok wydania publikacji, do której się odwołujemy. W razie cytowania pracy, która ma wielu autorów, za pierwszym razem podajemy nazwiska wszystkich autorów, a w następnych przywołaniach tylko pierwszego oraz skrót „i in.”. W przywołaniu w nawiasie pozycji różnych autorów zachowujemy porządek alfabetyczny, a w przypadku kilku pozycji jednego autora – porządek chronologiczny. Jeśli dany autor jest w tekście przywoływany po raz pierwszy, podajemy pełne imię; jeśli po raz kolejny – podajemy pierwszą literę imienia.

Spis literatury wykorzystanej sporządzamy w porządku alfabetycznym według poniższych wzorów:

Lachowska B., Braun-Gałkowska M. (2003), Agresja u dzieci i jej ekspresja w rysunku rodziny. W: M. Łaguna, B. Lachowska (red.), *Rysunek projekcyjny jako metoda badań psychologicznych*, 97–124. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

Białek A. (2010), *Patrz gdzie patrzę. Psychologiczne aspekty podejmowania cudzej perspektywy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Grabowska M. (2009), Stereotypy płci i starości a zachowania seksualne osób w okresie późnej dorosłości. *Psychologia Rozwojowa*, 14, 4, 45–56.

Przypisy numerujemy kolejno i podajemy wszystkie na oddzielnej stronie na końcu tekstu.

Dane o autorze zamieszczamy na stronie tytułowej: imię i nazwisko, miejsce pracy, miejscowość (np. Anna Kowalska, Instytut Psychologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), także w języku angielskim. Redakcji podajemy adres do korespondencji wraz z numerem telefonu i adresem poczty elektronicznej.

W czasopiśmie publikujemy recenzje oraz sprawozdania z konferencji naukowych.

Adres Redakcji:

ul. Ingardena 6

30-060 Kraków

sekcja@apple.phils.uj.edu.pl